

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Визначальну роль у економіці України відіграє сільськогосподарське виробництво. Продовольча незалежність і продовольча безпека безпосередньо залежні від стану аграрного сектора який надає сільському населенню робочі місця та складає понад 30% всього експорту держави.

Сільське господарство виступає стратегічно важливою галуззю економіки України, котра забезпечує оптимальний розвиток народного господарства та водночас продовольчу безпеку країни. Крім того, це не тільки виробнича галузь економіки, але й середовище проживання значної частини населення країни. Тут формуються як його моральні основи, так і національна психологія та історична пам'ять.

П. Гарасим наголошував на тому, що після набуття Україною незалежності та переходу до ринкових умов господарювання роль держави в регулюванні економічних процесів дещо відійшла на задній план, що призвело до децентралізації управління та фактично зникнення великих господарств і формування малих підприємств різної форми підпорядкування. При цьому ті зміни, що відбулися в аграрному секторі економіки, відбувалися значно повільнішими темпами, ніж в інших галузях, унаслідок чого виник дисбаланс в інтересах та можливостях агро-товаровиробників і споживачів сільськогосподарської продукції. Це, своєю чергою, призвело до того, що колективні аграрні підприємства опинилися на межі банкрутства, а їх зобов'язання перед підприємствами засновниками погашалися за рахунок пайових часток [1].

Сільське господарство виступає підґрунтям для розвитку інших галузей української економіки. Йому притаманна сукупність виняткових особливостей, котрі впливають на створення і протікання системи менеджменту. Сезонність виробництва, змінна кількість необхідних трудових та матеріальних ресурсів протягом року вимагають певних методів управління в напрямі збалансування і вирівнювання наявних мінливих диспропорцій. Отже, на різних етапах виконання сільськогосподарських робіт виникає надмірний робочий темп, котрий вимагає своєчасних зважених рішень, а також мобільності від керівництва. На специфіку менеджменту на сільськогосподарських підприємствах мають вплив певні притаманні механізми виробництва риси, взаємопов'язані з галузями рослинництва та тваринництва. Задля підтримки останніх необхідністю господарського процесу виступає дотримання спеціальних умов зберігання, перевезення та продажу продукції, а також забезпечення чіткої послідовності робіт та дій. Система менеджменту на сільськогосподарських підприємствах залежить від просторових умов розташування (село чи місто), місцевих традицій та звичаїв, а також рівня задоволення малими фірмами соціально-економічних вимог робітників. На розвиток менеджменту значно впливають ступінь науково-технічного озброєння і обсяг використання новітніх технологій у поточній діяльності. Інноваційний процес в сільському господарстві є безперервним перетворенням наукових досліджень і розробок на удосконалені матеріали, новітні засоби, форми організації, методи керування, а також застосування їх протягом всього періоду діяльності сільськогосподарських підприємств.

На основі аналізу сучасного стану сільськогосподарського товаро виробництва зазначимо, що існує наявність застарілого обладнання, недостатність науково-технічної інформації, недосконалої організації виробничого процесу і системи менеджменту. В той же час відсутня дієва взаємодія наукових установ з підприємствами, що займаються впровадженням інновацій у життєдіяльність галузі, також спостерігається повільний механізм засвоєння новітніх розробок. Все це, зрозуміло, не сприяє розвитку цього сектора у державі, призводячи до збільшення собівартості продукції, її низької конкурентоспроможності, а також гальмує соціально-економічне зростання сільських територій, знижуючи загальний рівень життя населення.

Процес управління сільськогосподарськими підприємствами спонукає керівників усіх рівнів обов'язково брати до уваги специфіку галузі сільського господарства, котра окреслює ключові особливості діяльності та розвитку таких підприємств.

Т.І. Дьолог до таких особливостей відносить наступні [2]:

1. Взаємозв'язок сільськогосподарського виробництва із природою і середовищем існування людей.
2. Стратегічна необхідність сільськогосподарської галузі, адже вона безпосередньо пов'язана із продовольчою безпекою держави.
3. Наявність ризику пов'язаного із природно-кліматичними факторами, значної конкуренції в межах даної галузі, а також повільної швидкості грошового обігу.
4. Відсутність еластичності зв'язку між цінами на продукцію сільського господарства та попитом.
5. Наявність певних технологічних особливостей здійснення сільськогосподарського виробництва.

Менеджмент сільськогосподарського підприємства повинен бути достатньо гнучким та оперативним. Компенсаційні заходи, котрі б відновлювали рівновагу і збалансовували розвиток підприємств, мають розроблятися і впроваджуватися у терміновому порядку. У випадку, коли попередня стратегія для сільськогосподарського підприємства є неприйнятною, а зміни макроекономічного середовища відбуваються надзвичайно швидко, то в таких умовах виникає небезпека інформаційного перевантаження керівників вищої ланки, що в сукупності з потенційною загрозою великих фінансових ризиків може призвести до прийняття необміркованих та хибних рішень, грубих помилок. Ініціатива «знизу», яка прискорює прийняття будь-якого стратегічного рішення, в цій ситуації стає небезпечною та може бути шкідливою. Керівники низових ланок

управління, котрі опинилися без конкретних розпоряджень лінійних керівників, у цій ситуації можуть проявити ініціативу, котра призведе до негативних наслідків.

Управління виробничим процесом сільськогосподарського підприємства складається з окремих управлінських циклів, кожен з яких доцільно розділити на самостійні операції. Такими операціями, як відомо, виступає збір і передача інформації про об'єкт управління, її обробка й аналіз вироблення на основі цього аналізу управлінського рішення, передавання рішення на об'єкт управління та його реалізація цим об'єктом, порівняння отриманих внаслідок реалізації рішення показників з їх плановими величинами.

Різні ситуації, з якими доводиться зустрітися керівництву підприємства, взаємопов'язані. Процес управління, котрий реагує на вплив ситуації, викликає появу інших процесів управління, котрі, в свою чергу, викликають нові процеси, що тим самим утворює постійні управлінські цикли.

В. Г. Настич стверджує, що основою всіх управлінських процедур є інформація про процес обміну цією інформацією. До процесу управління на сільськогосподарському підприємстві висувається низка вимог. Процес управління повинен мати такі особливості, як: безперервність, нерівномірність, циклічність, послідовність, відносна змінність та сталість. Ключова вимога до організації управління на сільськогосподарському підприємстві полягає в тому, що система управління сільськогосподарським підприємством повинна мати таке саме або більше різноманіття та швидкодію програм, що відповідає можливій варіативності впливу середовища на систему, що управляється [3].

Підсумовуючи вищенаведене наголосимо на тому, що сільське господарство виступає галуззю вітчизняної економіки із надзвичайно високим ступенем ризику провадження в ній господарської діяльності, отже слабка та негнучка система менеджменту на сільськогосподарських підприємствах – одна із ключових причин їх виходу із ринку. Менеджмент на сільськогосподарських підприємствах вимагає від керівників всіх рівнів чіткого врахування специфіки сільськогосподарської галузі, котра, в свою чергу, окреслює особливості існування та розвитку таких підприємств. В сучасних умовах господарювання менеджери сільськогосподарських підприємств повинні не лише добре знати технологію, техніку та економіку виробництва, але й чітко володіти «технологією» управління персоналом. Задля прибуткової діяльності сільськогосподарських підприємств в перспективі, важливо створити систему стратегічного управління на всіх рівнях управління в якій обов'язково враховуватимуться особливості сільськогосподарського виробництва, специфіку та обумовлені ними труднощі при виборі та впровадженні стратегії.

Список літератури:

1. Гарасим П.М. Вплив аграрної реформи на формування інформаційного забезпечення системи управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2010. Вип. 7(1). С. 341–349.
2. Дьолог Т.І. Проблеми і особливості управління вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал інноваційна економіка*. 2013. №3. С. 101-104.
3. В. Г. Настич Вдосконалення системи управління агропромислового комплексу на регіональному рівні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 4. С. 96-101.